

Gestaltungsrichtlinien für musik i stadens offentliga rum

- *Vetenskapsbaserade gestaltungsrichtlinien för musik
tillägnad praktiserande landskapsarkitekter*

Max Ekholm

Titel: Gestaltungsrichtlinien für Musik in stadens öffentlichen Räumen
Undertitel: Wissenschaftsbasierte Gestaltungsrichtlinien für Musik für praktizierende Landschaftsarchitekten

Englisch Titel: Design Guidelines for Music in Public Open Spaces

Englisch Untertitel: Evidence based design guidelines for music made for practicing landscape architects

© Max Ekholm

Handledare: Vera Vicenzotti, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Antoinette Wärnbäck, SLU, institutionen för stad och land

Biträdande examinator: Lena Steffner, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0861, Självständigt arbete i landskapsarkitektur

Kursansvarig institution: institutionen för stad och land

Program: Landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Nyckelord: Musik, landskapsarkitektur, gestaltungsrichtlinien, torg, stadsliv, urban

Omslagsbild: Offentlig livespelning utomhus med bandet i Arsadi i Uppsala 2018. Foto:
Max Ekholm

Alla bilder i arbetet används med erforderliga tillstånd.

Publiceringsår: 2019

Publiceringsort: Uppsala

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se/>

Sammandrag

Musik har funnits bland oss människor sedan urminnes tider. Exakt när och hur musiken uppkom är inte känt men klarlagt är att den på ett eller annat sätt haft en evolutionär fördel för oss människor. Redan på 1800-talet började evolutionsteorins fader Charles Darwin studera musik utifrån biologi och evolution och kom fram till att musiken haft evolutionär betydelse för människan.

Musiken har haft sociala och kognitiva funktioner för människan genom historien och har så än idag. Att musik påverkar människan är alltså klarlagt, men hur påverkar musiken våra sociala liv och rörelsemönster i urban, offentlig miljö?

Forskning har visat att människan rör sig annorlunda genom det offentliga rummet medan musik spelas och att människans rörelsemönster påverkar sociala mellanmänniska interaktioner. Annan forskning har visat att musik tycks göra att människor stannar längre på en plats som de befinner sig på om musik spelas. Annan forskning har visat hur musik kan användas för att öka känslan av trygghet på platser som upplevs som otrygga i staden. Musik och musikrelaterade aktiviteter har också visat sig främja kreativa städer som i sin tur bidrar till social hållbarhet.

Uppsatsen tar fram gestaltungsriktlinjer för hur musik kan användas i det offentliga rummet för tre bestämda syften. Att skapa sociala, trygga, och kreativa stadsrum.

Abstract

Music has been around humans for a very long time. Exactly how and when music was first developed is not sure, but it is clear that music has had an evolutionary advantage for humans. The father of modern evolutionary theory, Charles Darwin started to examine music from a biological and evolutionary point of view as early as in the 1800s.

Music had a social function through human history and has so today. That music affect humans are therefore clear, but how does music influence our social life and pattern of movement in public, urban spaces?

Studies show that people walk differently over open public space under the influence of music and that this change of movement pattern has had an influence on the social life of the space. Other experiments show that people tend to stay for a longer period of time in an open space when music is playing. Another study shows how music can be used to make urban space safer.

Music and music based activities are also important parts of a creative and including cities.

This essay develops design guidelines for three different purposes in public urban space. How can music create or help to create social, safe and creative public urban space?

Innehåll

1. Introduktion	5
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställning	5
Frågeställningens begreppsavgränsning	5
2. Bakgrundsteori	6
2.1 Musiken, en mänsklig företeelse	6
2.2 Musiken som social faktor	7
3. Metod och genomförande	7
3.1 EBLA – Evidensbaserad landskapsarkitektur	8
3.2 Gestaltningsriktlinjer – vad det innebär och utformningen av de samma	9
3.3 Avgränsning	9
4. Resultat	10
4.1 Sociala effekter av musik i offentlig miljö	10
4.2 Musik för ökad upplevd trygghet	11
4.3 Musiken är platsberoende	13
4.4 Musiken är viktig för kreativa stadsrum	15
4.5 Gestaltningsriktlinjer	15
5. Diskussion	16
5.1 Bakgrundsdiskussion	16
5.2 Metoddiskussion	17
5.3 Resultatdiskussion	17
5.4 Slutsats	20
Referenser	22
Artiklar	22
Böcker	22
Opublicerat material	22
Bilder och figurer	22
Webbsidor	22

1. Introduktion

Uppsatsen handlar om musikens påverkan på människan i det offentliga urbana landskapet och hur musik kan användas i praktiken av landskapsarkitekter för att höja livskvaliteten i staden. Den danske arkitekten och författaren Jan Gehl (2010) beskriver stadens offentliga rum som musikaliska mötesplatser. Musik spelas på caféer, restauranger, barer, i klädbutiker och ute på gatorna är det inte ovanligt med gatumusikanter (ibid.). Sommartid är staden inte sällan en plats för musikfestivaler, parader och andra musikrelaterade aktiviteter (ibid.). Musiken är i allra högsta grad närvarande i stadslandskapet (ibid.). Uppsatsen ämnar att med hjälp av en översiktlig litteraturstudie undersöka och svara på hur landskapsarkitekter kan använda musik som redskap för bättre stadslandskap.

Enligt forskarna har musiken en positiv inverkan på bland annat människors sociala och kognitiva förmågor (Eschulkin & Raglan 2014, Silva Pereira et al. 2011). Eschulkin & Raglan (2014) skriver att musik är något djupt mänskligt och att musiken bär och har burit med sig en rad positiva effekter för människan. Musiken har sociala såväl som kreativa effekter hos människan (Eschulkin & Raglan 2014). Musiken har även burit med sig positiva kognitiva effekter genom den mänskliga historien och gör så än idag (Silva Pereira et al. 2011).

Idag är steget långt och krångligt mellan vetenskapliga studier och faktisk tillämpning av forskningsresultat inom landskapsarkitekturen (Jennings och Cain 2013), därför behövs gestaltungsriktlinjer som gör det lättare för landskapsarkitekter att gestalta med musik på vetenskaplig grund.

1.1 Syfte

Att genom en översiktlig litteraturstudie ta fram gestaltungsriktlinjer för att med musik som redskap skapa sociala, trygga och kreativa platser i staden. Dessa riktlinjer ska baseras på vetenskaplig forskning över människans beteende i urbana, offentliga rum under influens av musik.

1.2 Frågeställning

Hur kan landskapsarkitekter använda musik som redskap för att främja *sociala*, *trygga* och *kreativa* stadsrum?

Frågeställningens begreppsavgränsning

Social – sociala stadsrum syftar här till att med musikens hjälp främja sociala interaktioner människor emellan i det offentliga rummet.

Trygg – trygga stadsrum syftar här till hur musik kan användas för att öka känslan av trygghet på en plats i staden som känns otrygg.

Kreativ – kreativa stadsrum syftar här till mångfacetterade stadsrum med plats åt artistiska framträdanden och lek.

2. Bakgrundsteori

Musiken påverkar sociala och kognitiva funktioner hos människan, detta ligger till grund för att förstå hur musiken påverkar människor i det offentliga stadslandskapet. Denna del ger en bakgrund till människans förhållande till musik, både ur ett historiskt perspektiv och hur musiken påverkar människan idag.

2.1 Musiken, en mänsklig företeelse

Musiken har funnits med oss människor sedan urminnes tider och anses av vissa forskare vara en av alla faktorer som genom evolutionen format oss till den art vi är idag (Eschulkin & Raglan 2014). Enligt Harvey (2018) har musik haft en evolutionär fördel för det mänskliga släktet eftersom musiken överhuvudtaget existerar. Harvey (ibid.) menar vidare att musiken kräver både tid och energi som annars skulle kunna nyttjas åt att exempelvis skaffa mat eller se efter avkomman. Han menar därför att musiken måste ha medfört andra viktiga funktioner som varit gynnande för vår art på andra sätt än direkt överlevnad (ibid.).

Musiken som fenomen finns på ett eller annat sätt i alla mänskliga kulturer vi känner till och har gjort så sedan den moderna människan utvecklades (Eschulkin & Raglan 2014). Eschulkin och Raglan (ibid.) fortsätter med att förhistoriska människor antagligen kunde sjunga innan de lärde sig tala i sammanhängande meningar. Redan under 1800-talet började Charles Darwin undersöka musiken utifrån ett biologiskt perspektiv (Darwin 1872/1998). Darwin menade att människan lärt sig att kommunicera med toner och takter innan människosläktet lärde sig kommunicera känslor genom tal (Darwin 1872/1998, Eschulkin & Raglan 2014).

Harvey (2018) pekar på att sång finns representerat som kommunikationssätt hos fler arter än vår egen, bland annat hos fåglar och valar. Människan är emellertid den enda art som använder sig av både sång och tal som kommunikationssätt (ibid.). Musiken har fyllt fler funktioner genom den mänskliga historien än enbart kommunikativa, eftersom talet varit det primära kommunikationssättet för människan (Harvey 2018). Människan är även ensam art att förstå musik (Netflix explained – Music 2018). Människan är den enda kända art som kan koppla samman takt och melodi och på så sätt förstå musik. Vad människan uppfattar som ett musikstycke låter för exempelvis en hund, bara som en samling osammanhängande ljud (ibid.).

Musiken har och har haft flera olika funktioner för den mänskliga arten. Den har en positiv inverkan på ett antal kognitiva funktioner hos den mänskliga hjärnan (Eschulkin & Raglan 2014). Silva Pereira (et al, 2011) styrker detta genom att förklara att musik påverkar de delar av hjärnan som tros styra känslor, positiva såväl som negativa. Att musik påverkar hjärnans känslocentra gör att

inlärningsfunktioner förstärks (ibid.). Hjärnan skapar starkare minnesbilder när känslacentrat aktiveras och hjärnan skapar på så sätt en tydligare bild av det vi just upplevt (ibid.). De flesta människobarn lär sig sjunga tidigt och detta har en positiv effekt på inläring och minne (Eschulkin & Raglan 2014). Att barn i många fall lär sig veckans dagar, regnbågens färger eller andra barns namn genom musikaliska ramsor och sånger är för att hjärnan lagrar information som förknippas med känslor bättre (ibid.).

2.2 Musiken som social faktor

Människans intellekt är högre än andra jordlevande arters (Harvey 2018). Människan är den enda kända jordlevande art som reflekterar över sin egen existens och försöker sätta den i ett sammanhang. Vad som var innan oss, vad som kommer efter och vad som är nu (ibid.). Detta har medfört att mänskliga gruppsyggen, sociala sammanhang och mänskliga samhällen är mer komplexa än andra arters (ibid.). Enligt Harvey (ibid.) leder detta till att mänskliga samhällen byggts upp av individer på ett annat sätt än hos andra arter, mänskliga samhällen individualiserades på grund av, eller tack vare människans intellekt. Harvey (ibid.) fortsätter med att musiken, tack vare sitt ramverk tillät människan att interagera med varandra genom dans och andra musikrelaterade aktiviteter. Trots att varje individ kan utveckla olika känslor och tankar medan musiken spelas. Harvey (ibid.) menar fortsättningsvis att musik, genom sina givande, harmoniserande krafter och de aktiviteter som förknippas med musik, så som dans, kan ha haft en mycket viktig funktion som motvikt till de individualiserade samhällena som var en följd av de tidiga människornas intelligens (ibid.).

Musiken eller sången har använts för att förmedla känslor och har på så sätt haft en viktig social funktion i mänsklighetens historia (Eschulkin & Raglan 2014). Musik är generellt något som människor delar med varandra. "we may sing in the shower or on a solitary walk, but music is most of the time social, communicative, expressive, and oriented toward others." – (Eschulkin och Raglan 2014 s.3). Musik kan skapas och upplevas av en ensam individ, sången och musiken är emellertid oftast utåtriktad och social, ämnad för fler personer än en. Som exempel använder sig Eschulkin och Raglan (ibid.) av musikaliska instrument. Instrumenten är designade så att musiken ska förstärkas och på så sätt nå fler människor (ibid.).

3. Metod och genomförande

Genom en översiktlig litteraturstudie undersöker uppsatsen musikens påverkan på människan i det offentliga urbana landskapet och hur människan betar sig under musikens influens. Litteraturen består till största del av vetenskapligt granskade artiklar och är hittad via sökmotorer som PubMed, Web of Science, Google scholar och SLU-bibliotekets egen sökmotor, Primo. Med hjälp av SLU-bibliotekets handledare har sökningarna begränsats för att hitta artiklar som är relevanta utifrån uppsatsens syfte och frågeställning. Detta för att ge en bakgrund till musikens

betydelse för människan och hur dess närvaro påverkar människor i det offentliga rummet.

Litteraturen granskas och kortas ner till gestaltungsriktlinjer enligt *EBLA* – evidensbaserad landskapsarkitektur, som beskrivs senare i avsnittet, för hur landskapsarkitekter och urbandesigners kan använda musik i offentliga rum.

3.1 EBLA – Evidensbaserad landskapsarkitektur

Landskapsarkitekturen bör baseras på kunskap och vetenskap istället för vad Jennings och Cain (2013) identifierar som godtycklig landskapsarkitektur som inte baseras på faktisk vetenskap. Evidensbaserad landskapsarkitektur är viktigt eftersom varje ingrepp som designern, planeraren eller ingenjören gör kommer ha betydelse för platsens karaktär och funktion (ibid.).

Robert D. Brown och Robert C. Corry skriver i en artikel från 2011 att landskapsarkitekturen och yrkeskåren av landskapsarkitekter har mycket att tjäna på att bli evidensbaserad. De jämför evidensbaserad urbandesign och landskapsarkitektur, med vad de identifierar som landskapsarkitektur som bygger på tro, teori och välmening snarare än faktisk vetenskap av (ibid.). Ett problem som identifieras av Brown och Corry (2011) är att anlagda urbana rum och landskap sällan utvärderas. Det är på så sätt svårt att värdera huruvida ett projekt faktiskt åtgärdat de problem som var tänkta att lösas. Brown och Corry (ibid.) jämför landskapsarkitekturen med läkaryrket och menar att läkaryrket fått sin status genom evidensbaserad medicinsk kunskap. Medicinen utvärderas och omvärderas hela tiden enligt EBM, "evidence based medicine". Detta har i sin tur lett till att medicinen utvecklats och att yrkets status och trovärdighet ökat. Medicinen har gått från tro och välmening till att underbyggas med empiriska fakta. För att ytterligare förtydliga hur eftersatt forskning och uppföljning är inom landskapsarkitekturen skriver Brown och Corry (2011); "if current landscape architecture were likened to medical practice we might still be practicing blood-letting and the prognosis for healing the landscape through design would be bleak." (Brown & Corry 2011 s.327).

Brown och Corry presenterar en definition av EBLA, evidensbaserad landskapsarkitektur; "evidence based landscape architecture is the deliberate and explicit use of scholarly evidence in making decisions about the use and shaping of land" – (Brown & Corry 2011 s.328). I den här uppsatsen utformas gestaltungsriktlinjer i enlighet med ovanstående definition av EBLA.

Begreppet och definition av EBLA presenteras först av Brown och Corry 2011, men idéerna har emellertid dykt upp tidigare. 2003 utformade Milburn (et al. 2003) ett förslag på hur evidensbaserad landskapsarkitektur ska utformas i praktiken.

1. Formulera en tydlig målbild utifrån klienten eller beställarens efterfrågan.
2. Sök efter relevant vetenskaplig litteratur att basera projektet på.
3. Kritiskt granska vetenskapliga artiklar utifrån trovärdighet och användbarhet för projektet.
4. Konkretisera och applicera resultatet från den vetenskapliga litteraturen på problemet.

(Milburn et al. 2003).

3.2 Gestaltungsriktlinjer – vad det innebär och utformningen av de samma

Gestaltungsriktlinjer kommer från engelskans *guidelines* som enligt Oxford English Dictionary (2019) innebär en princip för guidning eller ledning i en bestämd riktning. Inom designen innebär detta att *design guidelines* ska ge ledning eller guidning för gestaltning. Gestaltungsriktlinjer innebär alltså guidning eller ledning för hur ett specifikt problem skall lösas genom ett förslag på en specifik lösning på ett problem, samtidigt som riktlinjen exkluderar andra alternativ.

Syftet med uppsatsens gestaltungsriktlinjer är att skapa en länk mellan forskningen inom landskapsarkitektur och det praktiska arbetet landskapsarkitekten gör.

Steget mellan forskningsrapport och tillämpning av resultatet av den samma, är i många fall en barriär för landskapsarkitekter att börja gestalta enligt EBLA vilket i sin tur resulterar i att EBLA sällan används (Brown & Corry 2011).

Gestaltungsriktlinjerna innebär att ta fram allmängiltiga riktlinjer för design av offentlig miljö och är ett sätt att förenkla för praktiserande landskapsarkitekter att designa enligt EBLA eftersom alla riktlinjerna skall baseras på forskning och undersökningar av tidigare projekt (Prominski 2017).

Ett viktigt tillägg i sammanhanget är dock att gestaltungsriktlinjerna inte är universella lösningar och fungerar alltså inte i alla givna miljöer.

Gestaltungsriktlinjer handlar om designprinciper och strategier för att lösa specifika problem. Det rör sig alltså inte om en faktisk lösning på ett problem (ibid.).

Gestaltungsriktlinjerna utformas enligt en modell som jag skapat själv och är inspirerad av Milburns (et al 2003) punktlista för hur evidensbaserad landskapsarkitektur kan appliceras i praktiken. I denna uppsats kommer riktlinjer för hur musik kan användas för att främja sociala, trygga och kreativa stadsrum att utformas. Punktlistan nedan exemplifierar hur en gestaltungsriktlinje blir till.

1. Målbild: att göra en mörk gångtunnel tryggare för gående nattetid.
2. Sök efter vetenskaplig litteratur som visar hur musik kan användas för att göra platsen tryggare.
3. Är litteraturen trovärdig och användbar för att skapa en tryggare plats?
4. Konkretisera i form av en kortfattad gestaltungsriktlinje för hur musik kan användas på platsen för att nå önskad målbild.

3.3 Avgränsning

Uppsatsen är skriven under en tidsperiod om cirka tio veckor. På grund av tidsramen jag har därför valt att inte genomföra några experiment eller undersökningar själv då jag bedömde att dessa skulle ta allt för mycket tid och energi. Jag har istället valt att begränsa arbetet till en översiktlig litteraturstudie som omstöps och sammanfattas till gestaltungsriktlinjer för musik i stadens offentliga rum. Gestaltungsriktlinjerna omfattar tre områden: hur musik kan användas för att främja *sociala* stadsrum, *kreativa* stadsrum, samt hur musik kan användas för att öka *tryggheten* på offentliga platser.

Gestaltungsrichtlinien sind emellertid tidsbundna i den mening att de baseras på forskning som finns att tillgå under tiden uppsatsen skrivs. Gestaltungsrichtlinjerna kan därför komma att bli irrelevanta om ny forskning bevisar dagens forskning felaktig eller irrelevant.

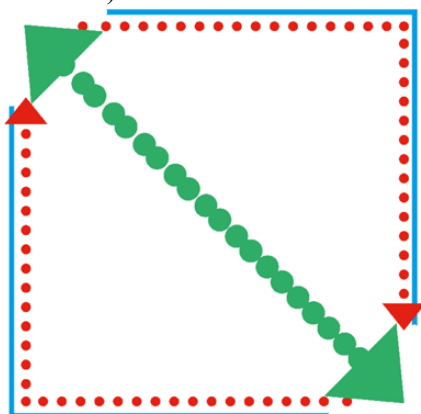
4. Resultat

I det här avsnittet redogör uppsatsen resultatet av en översiktlig litteraturundersökning där olika aspekter av musik i offentliga rum avhandlas, samt en avslutande del där resultatet omstöps och sammanfattas till gestaltungsrichtlinien.

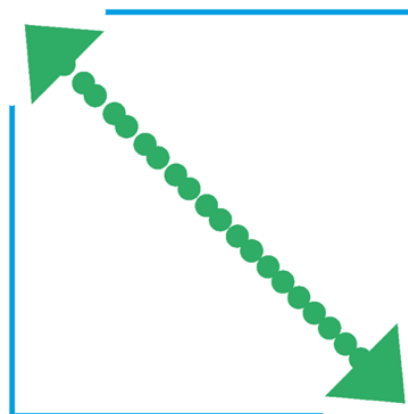
Uppsatsen kommer att behandla hur människor rör sig, eller inte rör sig genom stadens offentliga rum och vad detta får för sociala effekter. Vidare presenteras exempel på hur musik kan användas för att skapa tryggare rum, varför musiken är platsberoende och varför musik är en viktig del för att skapa en kreativ stad.

4.1 Sociala effekter av musik i offentlig miljö

Musiken gör att människor rör sig rakare genom en öppen yta och på så sätt omedvetet interagerar med varandra eftersom fler delar en mindre del av platsen (Meng, Zhao & Kang 2018). I en fältstudie i Hardin, Kina undersöktes rörelsemönstret hos fotgängare under influens av musik medan de passerade över ett torg i staden. Resultatet visade att människor rör sig mer centralt över torgets yta med musik spelandes från en högtalare jämfört med utan musik. När högtalaren stod tyst utan musik rörde sig 8,3% av de förbipasserande längs med torgets ytterkanter (se figur 1). Med musik var procentdelen 0% (se figur 2). När fler människor delar en mindre yta är chansen större att människor träffar på varandra, på så sätt främjar musiken sociala möten på ett indirekt sätt (Meng, Zhao & Kang 2018).

Figur 1, rörelsemönster utan musik: Förenklad bild över en urban, offentlig yta. Blå kant avser ytans kant. Röd avser 8,3% av torgets passerande människor, grön avser resterande 91,7%. (Meng, Zhao & Kang 2018)
Illustration: Max Ekholm

Figur 2, rörelsemönster med musik: Förenklad bild över en urban, offentlig yta. Blå kant avser ytans kant. Grön avser passerande människor (Meng, Zhao & Kang 2018)
Illustration: Max Ekholm

Ett liknande experiment (Aletta, Lepore, Kostara Konstantinou, Kang & Astolfi 2016) undersökte i vilken utsträckning människor stannade på en öppen, offentlig yta medans musik spelades. Experimentet utfördes 2016 på en öppen yta mellan några universitetsbyggnader i Sheffield, Storbritannien. Deltagarna i studien var inte medvetna om att studien pågick och att de blev filmade. Forskarna spelade upp tre olika typer av musik (klassisk, jazz och lugn elektronisk musik) och jämförde resultatet med när högtalaren stod tyst. För att utläsa ett resultat var forskarna tvungna att definiera aktiviteter som innebar att personen stannade. Bland aktiviteter som forskarna definierade som att stanna kvar var att äta och dricka, röka en cigarett, tala i telefon, läsa och samtala med en person på platsen (ibid.). Resultatet visade att musik, oavsett genrer inte har någon större effekt för att få passerande människor att stanna till på platsen i högre utsträckning (ibid.). Att musik skulle ha en tilldragande effekt på en plats kunde alltså inte styrkas. Däremot visade resultatet att de människor som faktiskt stannade också stannade längre. Folk som redan hade ett ärende på platsen och folk som redan befann sig på platsen tenderade att stanna kvar längre och exempelvis prata med en bekant eller ta en längre lunchrast (ibid.).

Ett experiment som utfördes 2014 av Franek, Van Noorden, Rezny och Cleeremans undersökte hur människors gångtempo genom offentliga urbana ytor påverkas av musik. Utöver tempo undersökte forskarna även huruvida deltagarna gick i takt med musiken som spelades eller ej. Resultatet visade att deltagare i experimentet tenderade att gå fortare än normalt när de lyssnade på musik med högt tempo (Franek, Van Noorden, Rezny, Cleeremans 2014). I samma experiment såg forskarna också att deltagarna gick långsammare än sitt normala gångtempo om de lyssnade på lugn och avslappnande musik i lågt tempo (ibid.). En annan studie som undersökte rörelsemönster och gånghastighet i en gångtunnel i Brighton, Storbritannien fick liknande resultat men med en viktig skillnad (Lavia, Witchel, Kang, Aletta. 2016). Jämfört med Franeks resultat (et al. 2014) visade det sig att musik sänkte gånghastigheten hos de passerande oavsett musikens tempo (Lavia et al. 2016). Resultatet från Franek (et al. 2014) visade dock att deltagarna inte tycktes gå i takt med musiken per automatik som hypotesen antydde, detta oavsett vilken typ av musik de lyssnade på medans de promenerade. Vidare upptäcktes skillnader i tempo beroende på vart deltagarna gick i staden. På platser med lite, eller ingen grönstruktur var gångtempot högre än i parkmiljö. Däremot var tempot högt även i områden med mycket grönstruktur men med mycket trafik, exempelvis gator med mycket träd men mycket trafik (Franek et al. 2014).

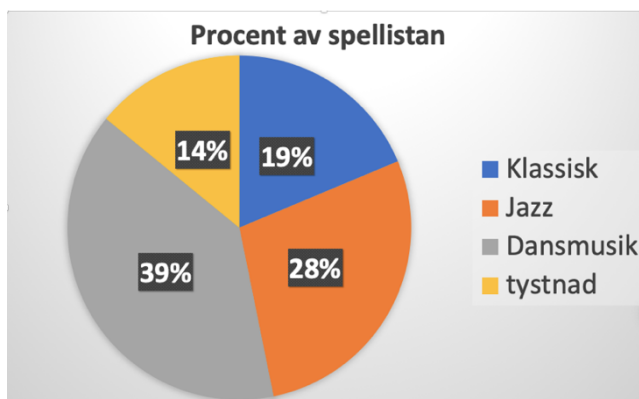
Med bakgrund i studierna som presenterats ovan (Meng, Zhao & Kang 2018, Aletta et al. 2016, Lavia et al. 2016, Franek et al. 2014) finns det starka belägg för att musik påverkar människans rörelsemönster och därmed människans sociala interaktioner i stadens offentliga rum.

4.2 Musik för ökad upplevd trygghet

2016 gjorde forskare från University of Sheffield, University of Sussex och Noise Abatement Society, en studie avsedd att undersöka hur människor rörde sig nattetid genom en L-formad gångtunnel i Brighton, Storbritannien (Lavia et al. 2016). Gångtunneln låg i nära anslutning till stadens krogar och uteliv och uppfattades därför av invånarna som en otrygg plats. Experimentets syfte var att skapa grund

för ett tillvägagångssätt för att ändra människors beteende från antisocialt till pro-socialt med hjälp av musik. Med antisocialt beteende menas ett av allmänheten icke önskvärt beteende som kan uppfattas som problematiskt, hotfullt eller brottsligt (ibid.). Pro-socialt beteende syftar alltså till motsatsen till ett antisocialt beteende. Experimentet genomfördes i två delar där forskarna började med att undersöka tempot i vilket de gående passerade gångtunneln i medan musik spelades i bakgrunden och jämförde resultatet med genomsnittstempot utan musik. Människor tenderade att gå genom tunneln i lägre tempo när musik spelades jämfört med genomsnittstempot utan musik. Detta oavsett vilken typ av musik som spelades och musikens tempo (ibid.).

Del två gick ut på att testa i vilken utsträckning människor dröjde sig kvar och uppvisade ett antisocialt beteende i tunneln. Mer specifikt undersöktes i vilken utsträckning sådant beteende kunde uppmätas utan musik jämfört med om bakgrundsmusik spelades i tunneln. Kvardröjande räknades i detta fall till att befinna sig i tunneln i mer än 60 sekunder. Musik som koncept, det vill säga musik oberoende av tempo och musikgenre, har en eller annan effekt kunde inte utläsas. Däremot påvisades skillnader mellan olika typer av musik (ibid.). För att undersöka detta spelades en spellista bestående av fyra olika musikgenrer. Klassisk musik,

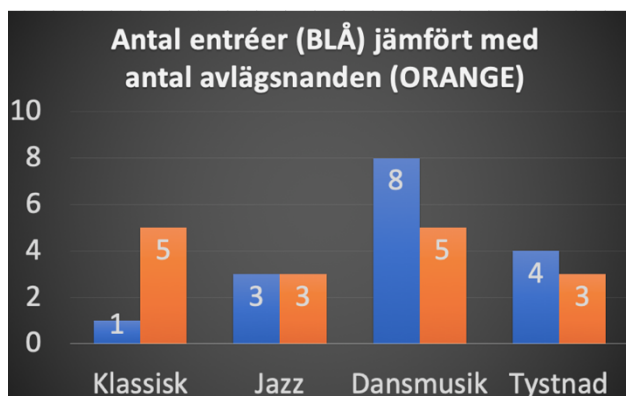

Figur 3: Spellistans musikgenrer speltid i %. (Lavia et al. 2016)

Tabell: Max Ekholm

jazz, dansmusik och ett spår som var tyst (se figur 3).

Resultatet visade att klassisk musik tycks ha en avstötande effekt i form av att färre människor väljer att stanna i tunneln samtidigt som färre söker sig till tunneln (se figur 4).

Figur 4: Antal människor som gick in i (blå), respektive ut ur (orange) tunneln medan angiven musikgenre spelades (Lavia et al. 2016). Tabell: Max Ekholm

Klassisk musik kan alltså i detta hänseende anses som avskräckande för problematiskt uppehåll och beteende i tunneln (ibid.). Undersökningen visade också att jazz varken har en tilldragande effekt eller avstötande effekt eftersom antalet entréer är lika många som antalet avlägsnanden (ibid.). Dansmusik verkar dock ha en motsatt effekt jämfört med klassisk musik eftersom dansmusiken uppvisade en tilldragande effekt i studien (ibid.). Enligt undersökningen var antalet entréer högre än antalet avlägsnanden när dansmusik spelades i tunneln. De perioder då spellistan stod tyst var skillnaden liten mellan kvarstannande och avlägsnande, men resultatet visade att fler människor sökte sig till tunneln än därifrån under de perioder då spellistan var tyst (ibid.).

Liknande resultat jämfört med studien från Brighton har visat sig även i Sverige. Orrholmsgaraget i Karlstad är stadens största offentliga yta under tak och var länge känt för skadegörelse och otrygghet (Orrholmsgaraget/ KBAB 2019). Enligt Lena Ekström¹ förvaltare på Karlstads bostads AB/ KBAB började kommunen tillsammans med det kommunala bostadsbolaget (KBAB) och en frivilliggrupp av hyresgäster att rusta upp garaget hösten 2003. Ny belysning, konst och klassisk musik installerades. Ekström säger att brottsligheten minskade med uppskattningsvis 30% efter installationen. Ekström menar även att projektet innebar stora ekonomiska vinster då kostnaderna för skadegörelse minskade med hundra tusen kronor redan första året.

Med bakgrund i ovan listad forskning (Lavia et al 2016) och praktisk användning i Karlstad (Orrholmsgaraget/KBAB 2019) finns det starka skäl att påstå att klassisk musik har en positiv effekt för att förbygga och minska antisocialt beteende som exempelvis skadegörelse.

4.3 Musiken är platsberoende

Människor vill ha en god uppsikt över en plats de besöker, de vill kunna se varandra och vad som finns på platsen (Gehl 2010). Människor är stadens största attraktion, att se och höra andra människor är helt avgörande för en bra fungerande offentlig miljö (ibid.). ”The good city for meeting is essentially a city with good opportunity for three basic human activities: seeing, hearing and talking” - Jan Gehl (2010, s. 148). Michael Southworth skriver i en artikel från 2014 att den fysiska designen på en plats kan spela en viktig roll, men att det i många fall är de platser i staden som saknar tydlig formgivning som blir skådespelsplats för mest aktivitet. Det är ofta på den tomma platsen i staden som möjligheter uppstår för exempelvis musikaliska framträdanden, dansuppvisningar, matförsäljning eller hantverksförsäljning (ibid.). Det är på den öppna platsen som Gehls (ibid.) kriterier om att se, höra och tala med varandra fylls eftersom det är i stadens öppna offentliga rum som mest aktiviteter i form av artistiska framträdanden och torghandel sker enligt Southworth (2014).

I en undersökning av Abdulkarim och Nasar (2014) undersöks ting och funktioner som bör finnas på ett torg kommer de fram till att sittplatser är det viktigaste för att få folk att stanna kvar på torget. Abdulkarim och Nasar (2014) undersöker även huruvida matförsäljning och artistisk verksamhet (bland annat musikaliska framträdanden och offentlig konst) också är faktorer som främjar stadens sociala liv. Resultatet (ibid.) visade att matförsäljning och artistisk verksamhet var för sig ökar torgets aktivitet, men inte i en särskilt stor

¹Ekström, Lena (2019), förvaltare vid Karlstads Bostads AB

utsträckning. Mest aktivitet skapas när sittplatser kombineras med exempelvis musikaliska framträdanden eller matförsäljning (ibid.).

Enligt Harvey (2018) har musik i sig själv har en social funktion för oss människor, men enbart musik verkar inte ha en tilldragande effekt (Aletta et al. 2016). Abdulkarim & Nasar (2014) menar att musiken är beroende av andra faktorer på en plats eftersom musiken kräver ett sammanhang för att påverka en plats och dra till sig folk. Steve Oakes och Gary Warnaby (2011), skriver att bakgrundsmusik ökar trivselen på en plats och jämför offentlig miljö med inomhusmiljöer. Det är vanligt med musik i gallerior av den anledningen att musiken vid rätt volym gör butiken mer behaglig att vistas och handla i (ibid.). Det är emellertid en stor skillnad på hur musik fungerar inomhus jämfört med hur den fungerar utomhus (ibid.). Oakes och Warnaby (2011) använder sig av begreppet *servicescapes* för att beskriva sambandet mellan olika icke fysiska faktorer på en plats. Exempel på sådana faktorer är platsens temperatur, ljus, rymd, musik och ljudnivå. Ett *servicescape* skapas således genom att kombinera dessa på ett sätt som skapar en känsla på en plats som är mer eller mindre tilltalande att vistas på (ibid.). För att ytterligare beskriva *servicescapes* som innefattar musik använder sig Oakes och Warnaby (2011) av ytterligare ett begrepp, *musicscapes*. *Musicscapes* är en variant av *servicescape* där musiken är den gemensamma nämnaren. Exempel på detta är att klassisk musik tillsammans med mjuk, dämpad belysning, av många förknippas med högre standard och service på exempelvis en restaurang (ibid.)

”Although most existing studies of music in service or retail contexts have involved background music in indoor environments, it is acknowledged that music is capable of transforming perceptions of any space, regardless of whether it is passively heard as a pre-recorded *servicescape* element or actively listened to as a live concert performance.” (Oakes & Warnaby 2011 s.406)

Oakes och Warnaby (ibid.) pekar på att de flesta studier som behandlar musik och mänskligt beteende i rumslig kontext har undersökt mänskligt beteende i inomhusmiljö. De menar också att musiken är kapabel att transformera intrycket av ett rum eller plats (ibid.). Musik har flera funktioner i ett *servicescape*. Oakes och Warnaby (ibid.) antyder dock att det finns små skillnader på hur musiken upplevs och fungerar beroende på i vilken kontext musiken spelas. De pekar på dessa skillnader genom att förklara konceptet om heterogenitet inom musiken. En förinspelad skiva som spelas inomhus har lägre heterogenitet än ett liveband eftersom en förinspelad skiva låter likadant varje gång (ibid.). Spelas skivan dessutom inomhus är det färre utomstående faktorer som spelar in i ljudbilden på en plats. Oakes och Warnaby (ibid.) menar att livemusik som upplevs utomhus har högst heterogenitet på grund av alla yttre faktorer som väder och vind, djurliv och andra ljud kommer att påverka musiken på ett eller annat sätt. Fortsättningsvis menar de att livemusik som upplevs utomhus för med sig andra positiva funktioner utöver själva musiken. En sådan är interaktionen som sker mellan musiker och åskådare som bara kan ske vid livemusik (ibid.).

4.4 Musiken är viktig för kreativa stadsrum

Southworth (2014) menar att bestämmelser som styr stadens offentliga ytor och vad dessa får användas till och inte, har en avgörande roll för hur en kreativ stad kan främjas eftersom det ofta är i de obestämda, öppna delarna av staden som kulturella aktiviteter sker. Kulturella aktiviteter som livemusikspelningar och dansuppvisningar samt försäljning av lokalt hantverk och mat. Southworth (ibid.) skriver att musik i stadsrummet är en av de faktorer, tillsammans med annan konst som kan vara avgörande för att skapa en socialt hållbar stad. Politiska beslut och medvetna val av stadens planerare är viktigt för att se till att utformningen och möjligheterna till rekreation och kreativitet i stadens offentliga rum främjas (ibid.).

Southworth får stöd av en fältstudie från Kanagawa, Japan, där musik, dans, konst och försäljning av lokala varor användes framgångsrikt för att förbättra stadens sociala och kreativa miljöer (Sasaki 2010). Även Gehl (2010) skriver om vikten av kreativitet och spontanitet i staden. Gehl påstår att människor i städer idag har mer tid att ägna åt rekreation och kreativitet än tidigare. Överskottet av ledig tid genererar ett behov av platser i stadens urbana rum att uttrycka detta i. Enligt Gehl (2010) ökar antalet musikfestivaler, gatufester, kulturnätter och parader stadigt och att människor i städerna spelar musik, sjunger, dansar, leker, tränar och sportar mer än någonsin tidigare (ibid.). Gehl beskriver vidare staden som en plats för musikaliska möten och drar kopplingen att musik och musikrelaterade aktiviteter främjar en social stad.

Oakes och Warnaby (2011) skriver i likhet med Gehl att musik har en identitetsskapande funktion för en stad eftersom musiken är just identitetsskapande och kreativt främjande för medborgare och individer. Att använda musik kan återskapa och lyfta urbana stadsrummet, just på grund av musikens funktion som identitetsskapare (Oakes & Warnaby 2011).

4.5 Gestaltningsriktlinjer

Den översiktliga litteraturundersökningen sammanfattad i gestaltningsriktlinjer för *sociala, trygga och kreativa* stadsrum:

- » *Sociala stadsrum*; Ge plats för artistiska framträdanden. Musik i kombination med sittplatser gör att människor stannar kvar längre på platsen (Aletta et al. 2016, Southworth 2011, Abdulkarim & Nasar 2011).
- » *Trygga stadsrum*; Klassisk musik bidrar till tryggare offentliga rum (Ekström 2019, Lavia et al. 2016)
- » *Musik för kreativa stadsrum*; Stadsrummet bör underlätta för livemusik och musikrelaterade aktiviteter. Behåll ytor där musiker får plats (Gehl 2010, Oakes & Warnaby 2011, Sasaki 2010, Southworth 2011).

5. Diskussion

Diskussionen är uppdelad i tre huvuddelar som diskuterar uppsatsens tidigare avsnitt. I bakgrundsdiskussionen reflekterar jag över introduktionen och uppsatsens bakgrundsteori. I metoddiskussionen reflekterar jag över uppsatsens metod och i resultatdiskussionen diskuteras uppsatsens resultat.

5.1 Bakgrundsdiskussion

Anledningen till att musikens historia och funktioner för människan lyfts fram i den här uppsatsen är för att det ligger till grund för resultatet i denna uppsats.

Musiken finns som fenomen inom alla kända mänskliga kulturer och har funnits med i mänsklighetens historia under mycket lång tid (Eschulkin & Raglan 2014). Harvey (2018) menar att det faktum att musiken överhuvudtaget existerar är ett bevis för att den haft betydelse för människan genom tiderna. Harvey (ibid.) menar alltså att musiken måste fört med sig andra fördelar än en direkt fördel för gruppens och individens överlevnad. Jag kan skriva under på att musik är en stämningshöjare även idag. Jag kan tycka att en busstur som annars är mycket tråkig blir uthärdlig när jag spelar musik i mina hörlurar eller att ett tråkigt socialt sammanhang kan livas upp rejält om det börjar spelas en bra låt. Musikens ganska abstrakta effekter blir då uppenbara även för mig.

Musikens effekter sträcker sig vidare. Det finns till exempel andra arter än människan som använder sig av musik (Eschulkin & Raglan 2014). Det finns fåglar som kommunicerar genom sång, människan är emellertid den enda kända art som använder sig av både sång och tal (ibid.). I människans fall är just talet det huvudsakliga sättet att kommunicera och därför måste musiken fylla fler funktioner för människan än enbart kommunikativa (Eschulkin & Raglan 2014). Jag tänker här på hur exempelvis en hejaramsa för, låt säga ett fotbollslag. Hur ramsan eller sången kan kommunicera ett hejarop med hjälp av musik. I detta fall används musiken som kommunikation och som sätt att definiera grupptillhörighet och känslor. Harvey (2018) pekar på att musiken tar tid och energi, som kunnat användas till att exempelvis skaffa mer mat, och att den trots detta finns kvar är tillräckliga bevis för att musiken fyllt en funktion.

Musikens koppling till hjärnans känslocentra har medfört fördelar vid exempelvis inläring eftersom hjärnan skapar tydligare minnen av sådana saker som medför ett starkt känslopåslag (Silva Pereira et al. 2011). Det är utifrån det som Eschulkin och Raglan (2014) skriver att det knappast är en slump att barn lär sig exempelvis veckans dagar, regnbågens färger med hjälp av sånger och ramsor. Musiken skapar ett starkare minne av händelsen. Utifrån min egen erfarenhet har jag själv haft betydligt lättare att lära mig memorera sångtexter än andra texter och enligt Silva Pereira (et al. 2011) finns det alltså ett samband.

Musiken fyller emellertid en social betydelse i mänskliga samhällen (Eschulkin & Raglan 2014). Eschulkin och Raglan (2014) skriver till exempel om att existensen av musikaliska instrument och högtalare är bevis för att musiken är social då detta är instrument för spridning av musik till fler än den som spelar. Man kanske sjunger i duschen eller nynnar en melodi när man diskar, oavsett sådana stunder är musiken i de allra flesta fall något socialt, uttrycksfullt och något delat

(Schulkin & Raglan 2014). Harvey (2018) lyfter också fram musikens sociala faktorer som avgörande för att musiken överhuvudtaget existerar i mänskliga samhällen. Harvey (2018) pekar på hur mänskliga samhällen består av och har bestått av individer och att det i sig skapar individualiserade samhällen. I sådana samhällen har musiken haft och har en funktion som motvikt till splittringen som människans intellekt inneburit (Harvey 2018). Musikens sociala faktorer har flera sidor, Oakes & Warnaby (2011) menar till exempel att musiken är identitetsskapande, att den kan vara ett uttryckssätt för individen att visa sin identitet. Av egna betraktelser är det inte heller ovanligt att individer väljer att signalera sin musiksmak med exempelvis kläder eller frisyr.

5.2 Metoddiskussion

Evidensbaserad landskapsarkitektur kan låta vagt men för att förbättra landskapsarkitekturen och höja landskapsarkitektens status måste landskapsarkitekturen bli evidensbaserad (Brown & Corry 2011). Även jag anser att detta är oerhört viktigt eftersom jag menar att det handlar om respekt för kunden/beställaren. Jag anser att vi är skyldiga till att kunna hänvisa till vetenskap när vi gestaltar. I och med att landskapsarkitekten i många fall gestaltar offentlig miljö har vi ett enormt ansvar för att vår design skall vara bra och faktiskt lösa de problem som vi har till uppdrag att lösa. Allt annat är respektlöst mot alla de människor som skall vistas på platsen och som faktiskt betalt den med de gemensamma skattemedlen.

För att förtydliga vikten av evidensbaserad design Brown och Corry (2011) gör en liknelse med medicinaryrket vars status höjts avsevärt det senaste seklet, mycket tack vare evidensbaserad medicin. Med en kanske något drastisk liknelse påstår de att om man skulle jämföra landskapsarkitekturen med medicinen skulle läkarna fortfarande åderlåta människor samtidigt som stadens barberare och kirurg skulle vara samma person (Brown & Corry 2011). En rolig liknelse, men är det möjligt att jämföra arkitektyrken med medicinen? Att all arkitektur och landskapsarkitektur skall baseras på vetenskap och erfarenhet är väldigt bra av ovan nämnda anledningar men det innebär också en begränsning av den kreativa friheten. Landskapsarkitekter såväl som byggnadsarkitekter har en kreativ arbetsroll, arkitekternas främsta egenskap är förmågan att hitta kreativa lösningar på problem. I fall där förutsättningarna är unika eller i fall där arkitekten söker efter en unik gestaltning kan EBLA snarare vara ett hinder än ett hjälpmedel. I sådana fall kan krav på vetenskaplig förankring vara begränsande för den konstnärliga friheten.

5.3 Resultatdiskussion

Musikens influens på oss människor i offentlig miljö är minst sagt komplex. Människor tenderade att gå rakare över ett torg medan musik spelades jämfört med om det inte spelas musik på platsen (Meng, Zhao, Kang 2018). Det vore emellertid intressant att undersöka huruvida resultatet från Meng, Zhao och Kang (2018) är kulturellt betingat eller inte. Skulle forskarna få fram samma resultat om experimentet genomförts i något annat land? Det är svårt att svara på och jag ämnar inte försöka spekulera i hur resultatet blivit om experimentet gjorts i ett annat land

med en annan kultur, men det är en fråga som skulle vara intressant att undersöka vidare.

Om musik gör att människor rör sig rakare över en yta kan även tyckas kontraproduktivt om syftet är att främja sociala möten mellan människor. Forskarna som utförde undersökningen pekar på att fler människor delar en mindre del av den totala ytan som undersöktes och att detta i sin tur gör att fler människor stöter på varandra och interagerar socialt (ibid.). Det stämmer rimligtvis att chansen för möten människor emellan är större om fler människor rör sig på en mindre yta, men påverkar detta hur de väljer att interagera med varandra? Kommer människor som träffas att stanna kvar i närheten av platsen de träffades på, eller kommer de söka sig till en annan del av torget?

Kompletterande till studien om människors rörelsemönster över ett torg är en tidigare studie, genomförd av delvis samma forskare, men denna gång i Sheffield, Storbritannien. Där undersökte forskarna om musik har en effekt på hur människor stannar på en plats eller inte. Genom att jämföra resultaten, det vill säga antalet personer som stannade medan musik spelades jämfört med om platsen stod tyst kunde forskarna få fram två resultat. Det första var att musiken inte har en tilldragande effekt på en plats, det sökte sig alltså inte fler människor till platsen när musiken var igång (Aletta et al. 2016). Däremot tenderade folk som redan befann sig på plats att stanna kvar längre (ibid.). I studien såg forskarna inga större skillnader musikgenrer emellan, men visst borde det vara en skillnad mellan exempelvis hårdrock och jazz? I det här fallet skulle jag önska fler studier som undersökte vilken typ av musik som har störst effekter för att få människor att stanna och interagera socialt.

Studien från Sheffield blir dock mer spännande vid en jämförelse med studien av gångtunneln i centrala Brighton, Storbritannien (Lavia et al. 2016). Lavia (et al. 2016) undersökte människors gångtempo genom tunneln såväl som musikens effekter för att förebygga antisocialt beteende nattetid. Studien av gångtunneln visade att olika genrer av musik hade olika effekter på hur människor betedde sig på platsen. Forskarna kunde bland annat se att dansmusik hade en tilldragande effekt på platsen (Lavia et al. 2016), alltså helt i kontrast med undersökningen från Sheffield (Aletta et al. 2016) där forskarna inte kunde se att musiken hade en tilldragande effekt. En förklaring till orsak kan vara att experimentet genomfördes nattetid och att tunneln ligger i ett bar- och krogätt område i staden. Det finns därför enligt min mening anledning att tro att människor som passerade tunneln kan ha varit alkoholpåverkade och att detta spelar in som en av orsakerna till att resultatet skiljer sig åt mellan Sheffield (Aletta et al. 2016) och Brighton (Lavia et al. 2016).

Resultatet av människornas gångtempo genom tunneln visade att de generellt sett gick långsammare genom tunneln, oavsett musik (Lavia et al. 2016) vilket i sin tur delvis styrker fältstudien från Sheffield eftersom människorna stannade längre på platsen (Aletta et al. 2016).

I experimentet med gångtunneln i Brighton framkom också att klassisk musik verkar ha en ”avstötande” effekt på en plats. Under tiden klassisk musik spelades i tunneln var det färre människor som gick till tunneln och fler som gick ifrån tunneln. Med resultatet i hand kunde forskarna anta att klassisk musik har en förebyggande effekt mot exempelvis skadegörelse och annat antisocialt, olämpligt och olagligt beteende (Lavia et al. 2016). Resultatet stöds av exempel från

Orrholmsgaraget i Karlstad där brottsligheten sjönk drastiskt efter installation av klassisk musik och konst i garaget enligt Lena Ekström² som jobbar som förvaltare på Karlstads Bostads AB.

I Sheffield såg forskarna emellertid ingen tydlig skillnad mellan olika musikgenrer när de tittade på i vilken utsträckning människorna tenderade att stanna kvar på platsen (Aletta et al. 2016). Med tanke på de olika resultaten från Lavia (et al. 2016) och Aletta (et al. 2016) kan jag därför välja en av följande slutsatser. Antingen har musiken olika effekt på en plats beroende på vilken tid på dygnet musiken spelas, eller så har musiken olika effekt på olika platser. Här finns alltså stor potential för vidare forskning, exempelvis hur olika typer av musik påverkar människan i det offentliga rummet och hur stora är skillnaderna nattid jämfört med dagtid. Vidare kan det finnas kulturella skillnader, länder emellan eller mellan subgrupper av människor inom ett samhälle.

Även platsens fysiska karaktär spelar roll för hur musiken fungerar på en plats. Michael Southworth (2014) skriver att det är stadens öppna, ofta obestämda platser som blir skådeplatser för mest liv i staden. Det är på dessa platser som möjligheten finns för arrangemang av musikalisk karaktär, som konserter och dansuppvisningar. Jan Gehl (2010) menar att stadens viktigaste funktioner måste uppfyllas för att skapa en bra plats. Att se, höra och tala är människans tre basaktiviteter som alla måste vara möjliga för att skapa sociala platser i staden (Gehl 2010). Utifrån dessa tre basaktiviteter är det svårt att se hur musik har en positiv funktion för stadens sociala liv eftersom musiken kan tänkas störa samtal människor emellan. Man bör dock ha i beaktande att människor tenderar att stanna kvar längre på en plats och interagera socialt med varandra om musik spelas (Aletta et al. 2016). Även Abdulkarim och Nasar (2014) styrker musikens roll i den sociala staden. Abdulkarim och Nasar (2014) menar att sittplatser är det viktigaste fysiska elementet för att skapa sociala platser i staden, men att sittplatser i kombination med artistisk verksamhet som musik och offentlig konst är stadens mest sociala platser. Resultaten från Aletta (et al. 2016) styrker detta eftersom musiken påvisats ha en effekt för att få människor att stanna längre på en plats.

Utöver fysiska faktorer som påverkar musikens roll och funktion i staden är det intressant att lyfta hur musiken tillsammans med andra ickefysiska faktorer kan skapa så kallade *musicscapes*. Ett *musiccape* är en variant av ett *servicescape* som är benämningen på kombinationer av två eller flera ickefysiska faktorer som tillsammans skapar en stämning eller en känsla på en plats. Ett *musiccape* är således ett *servicescape* som innefattar musik på ett eller annat sätt (Oakes & Warnaby 2011). Att musik fungerar olika beroende på plats kan alltså förklaras med dessa *musicscapes*. För att ta ett exempel har klassisk musik i kombination med låg, dämpad belysning, visat sig ha en effekt för att öka känslan av hög standard på en plats (Oakes & Warnaby 2011). Jämfört med ett eget exempel då jag spelade klassisk musik i ett rum med sterilt, blått ljus, blev det tydligt hur musiken påverkas av yttre faktorer. Den mysiga och något exklusiva känsla jag får av klassisk musik i vissa sammanhang blir till obehag under andra omständigheter.

Syftet med denna uppsats var att göra en översiktlig litteraturstudie av musikens påverkan på människor i det urbana landskapet och utifrån resultatet av den samma utforma gestaltungsriktlinjer för musik i offentliga rum. Mer specifikt skulle uppsatsen ta fram gestaltungsriktlinjer för tre specifika syften. Att ta fram gestaltungsriktlinjer för *sociala*, *trygga* och *kreativa* stadsrum. Vidare var syftet att

²Ekström, Lena (2019), förvaltare vid Karlstads Bostads AB

alla gestaltningsriktlinjer baseras på vetenskap och fakta och där blev EBLA relevant. Problemet med EBLA är att den kreativa friheten riskerar att inskränkas, men med gestaltningsriktlinjer undviker man det problemet eftersom det handlar om just riktlinjer, inte regler eller faktiska lösningar. Samtidigt som arkitekten har evidens på sin sida eftersom riktlinjerna tas fram utifrån vetenskap. Det finns emellertid problem även med gestaltningsriktlinjer som man bör vara medveten om.

Gestaltningsriktlinjer är tidsbundna eftersom landskapet förändras och rådande förhållanden på en plats kan komma att ändras. Riktlinjer som fungerade på en plats för tio år sedan kan visa sig vara ineffektiva nästa gång i och med ett föränderligt landskap. Ett annat problem är att gestaltningsriktlinjerna utgår från den forskning som finns att tillgå då riktlinjerna utformas. Framtida forskning kan visa ett annat resultat och i ett sånt fall är de gamla riktlinjerna föråldrade och inte längre relevanta. Riktlinjerna som utformats i den här uppsatsen, exempelvis riktlinjen för trygga rum är utformad efter den forskning som finns på området idag, men om det kommer forskning som visar motsatt resultat i framtiden kommer uppsatsens riktlinjer att vara föråldrade och inte längre anses relevanta.

Genom gestaltningsriktlinjer görs gapet mellan forskning och gestaltning kortare, men det ligger ett problem i att riktlinjerna bör vara generella och specifika på samma gång. Det finns emellertid inget givet sätt att utforma eller formulera gestaltningsriktlinjer på. I utformningen av gestaltningsriktlinjerna har jag valt att göra dem så korta och koncisa som möjligt. Blir gestaltningsriktlinjen detaljerad blir den inte längre en riktlinje utan ett förslag på faktisk lösning. Utmaningen med att formulera riktlinjer kort och koncist har varit att de ska vara specifika och allomfattande på en och samma gång. Mina riktlinjer är breda och allomfattande i den meningen att exempelvis "sociala stadsrum" kan vara olika stora och i olika kontext, men samtidigt specifika i att riktlinjen erbjuder ett tydligt verktyg för det specifika uppdraget att främja sociala interaktioner mellan människor.

5.4 Slutsats

Musik har en reell påverkan på oss människor. Med den bakgrunden kan det verka självklart att musik också kan påverka oss i vårt dagliga liv i stadens offentliga rum. Under arbetets gång har jag mer än en gång behövt läsa om meningen jag just läst, det ligger något häftigt och delvis obehagligt i hur lättmanövrerad människan tycks vara. I alla studier som den här uppsatsen refererar till, visar resultatet på förändrat beteende eller rörelsemönster i det offentliga rummet medan musik spelas.

Uppsatsen refererar även till studier från olika delar av världen med människor som har olika bakgrund och kultur. Syftet med detta är att försöka få en helhetsbild av hur musik fungerar i det offentliga urbana landskapet. Det är emellertid svårt att veta om ett visst resultat från en specifik studie, gjord i exempelvis Storbritannien skulle se likadant ut om studien gjorts i en annan del av världen. Hur som helst visar resultaten från de olika studierna, oavsett land eller världsdela, att musiken påverkar människan i det offentliga rummet. Resultatet från Kina som visade hur musiken påverkar människors rörelsemönster var särskilt spännande.

Uppsatsens syfte var att utifrån resultatet från en översiktlig litteraturstudie utforma gestaltningsriktlinjer tillägnad praktiserande landskapsarkitekter, för

design med musik i offentliga stadsrum. Riktlinjerna kom att bygga på principen om EBLA, det vill säga ”evidensbaserad landskapsarkitektur”, en metod som dök upp under arbetets gång.

Gestaltungsriktlinjerna ska ge landskapsarkitekten en ledning för hur musik kan användas vid tillfällen då arkitekten vill skapa en plats som är social, trygg eller kreativ. Förhoppningsvis går dessa riktlinjer att kombinera, bland annat genom att anpassa musiken till platsens förhållanden och efter dygnets timmar. Det är emellertid svårt att utvärdera riktlinjerna utan att se resultatet av praktisk användning av de samma.

Vidare forskning som skulle vara intressant att ta del av skulle bland annat vara hur olika typer av musik påverkar människor i offentlig miljö och på vilket sätt människor uppfattar musiken beroende på tid på dygnet, ljusförhållanden och fysiska förutsättningar på en plats.

Referenser

Artiklar

- Brown, Robert D. & Corry, Robert C. (2011), *Evidence-based landscape architecture: The maturing of a profession*, Landscape and Urban Planning, Volume 100, Issue 4, pp. 327-329
- Carlos Silva Pereira et al. (2011) *Music and emotions in the brain: familiarity matters*. PLoS ONE. [Online] 6 (11), e27241. [online]. Available from: <https://doi.org/article/2f51b3e0dc2e487597ed92cae6953cc2>.
- Darwin C. (1872/1998). *The Expression of the Emotions in Man and Animals*. Oxford: Oxford University Press [Google Scholar]
- Eschulkin, J., Raglan, G.B, (2014), The evolution of music and social capability, *Front Neurosci*. 2014; 8: 292. Published online 2014 Sep 17. doi: 10.3389/fnins.2014.00292
- Franek, Marek., Van Noorden, Leo., Rezny, Lukas., Cleeremans, Axel. (2014) "Tempo and Walking Speed with Music in the Urban." *FRONTIERS IN PSYCHOLOGY* 5 (2014): 1361. Web.
- Jennings, P. A. (Paul A.) and Cain, Rebecca. (2013) *A framework for improving urban soundscapes*. *Applied Acoustics*, Volume 74 (Number 2). pp. 293-299.
- Meng Q, Zhao T and Kang J (2018) *Influence of Music on the Behaviors of Crowd in Urban Open Public Spaces*. *Front. Psychol*. 9:596. doi: 10.3389/fpsyg.2018.00596
- Milburn, Lee-Anne S., Brown, Robert D., Mulley, Susan J., Hilts, Stewart G. (2003) *Assessing academic contributions in landscape architecture*, Oakes, Steve, and Warnaby, Gary. "Conceptualizing the Management and Consumption of Live Music in Urban Space." *Marketing Theory* 11.4 (2011): 405–418. Web.
- Paay, J. & Kjeldskov, J. *Comput Supported Coop Work* (2008) 17: 275. <https://doi.org/10.1007/s10606-007-9072-1>
- Prominski, Martin. (2017). Chapter 12: *Design Guidelines*. In: Adri van den Brink, Diedrich Bruns, Hilde Tobi & Simon Bell (eds.): *Research in Landscape Architecture. Methods and Methodology*. London – New York: Routledge: pp. 194–208.
- Southworth, Michael (2014) *Public Life, Public Space, and the Changing Art of City Design*, *Journal of Urban Design*, 19:1, 37-40, DOI: 10.1080/13574809.2014.854684

Böcker

- Gehl, Jan. (2010). *Cities for people. 1718 Connecticut Ave., NW, Suite 300, Washington DC*. Island Press

Opublicerat material

- Posner, Joe (2018), *Netflix explained – Music*, [Video], tillgänglig: <https://www.netflix.com/watch/80243768?trackId=13752289&tctx=0%2C0%2C2ef9de44-6605-4c1b-aa27-236bbbf18c9f-62133104%2C%2C>, [2019-04-22]

Bilder och figurer

- Ekholm, Max (2019)

Webbsidor

- © Oxford University Press (2019), tillgänglig:
<https://en.oxforddictionaries.com/definition/guideline> , [2019-07-18]
- © Orrholmsgaraget/KBAB (2019), tillgänglig: <http://www.orrholmsgaraget.nu> ,
[2019-07-18]